

Mnogobrojne reprodukcije iskopina i planovi iskapanja prate pojedine članke.

U cjelini uzevši, nastavlja ovaj broj Vjesnika nakon 14 godina stanke dostojno kvalitet toga rezeniranog časopisa i pridonosio veoma vrijedne nove rezultate arheologiji u Hrvatskoj, koji će također korisno poslužiti ne samo nauci susjednih nego i daljih zemalja.

Ivan Bach

GODIŠEN ZBORNIK, Istorisko-filološki oddel, I — IX, Skopje 1948—1956.

Filozofski fakultet u Skoplju izdaje od 1948 dva godišnja zbornika: historijsko-filološkog i prirodoslovno-matematskog odjela. Prvi obiluje raznovrsnom tematikom sa područja društvenih nauka — uže historije, historije književnosti i umjetnosti, arheologije i etnologije. Ovdje bilježimo samo priloge s prvih dvaju od tih područja.

T. Tomoski, Ispravki i dopolnenija na nekoj karti od srednevekovnata istorija na Makedonija (VII, 111-122, sa 9 fotografija i historijskom kartom, kritički se osvrće na historijsku kartu I. Sindika: »Razvitak Srbije od Stevana Prvovenčanog do Stevana Dečanskog« u Istoriji naroda Jugoslavije I. Uspoređujući karte St. Stanojevića, I. Sindika i A. Deroka sa izvornim podacima, on ispravlja granicu između bizantske i srpske države sa Milutina i Stevana Dečanskog. (Na taj se članak pohvalno osvrnuo H. Andonovski u Razgledima II/21, 1955, str. 14.)

Lj. Lape, Razlovečkoto vostanie od 1876 g. (III, 1—30), najstudioznija je rasprava o tom ustanku u dosadašnjoj makedonskoj historiografiji. Razlovečki ustanak je prvi korak u revolucionarnoj borbi makedonskog naroda, koja će se kasnije rasplamsati u širi oružani pokret i postići kulminaciju u Ilindenskom ustanku 1903. — U prilogu: Snabdovanje na ohridskite revolucioneri so oružje do Ilindenskoto vostanie (IV, 1—28), Lj. Lape istražuje način i izvore snabdjevanja ohridskih revolucionara, najveće organizacije u bitoljskom revolucionarnom okrugu, u periodu od formiranja VMRO-a 1893 do Ilindenskog ustanka 1903. Oružje je nabavljano sredstvima, koja je organizacija skupljala među svojim članovima, i prebacivano tajnim kanalima iz susjednih zemalja u Makedoniju. Kako se radilo o većim količinama oružja, koje je stalno bilo u upotrebi, bile su oformljene tajne radionice za njegovo popravlanje. — U prilogu: Nekolku novi dokumenti za 1903 g. (VI, 236—310), Lj. Lape objavljuje dokumente iz arhiva Ministarstva inostranih poslova Kraljevine Srbije, koji čine jednu cjelinu sa dokumentima objavljenim u »Ilindenskom zborniku 1903—1953«, Skopje 1953 (Novi dokumenti za Ilindenskoto vostanije) i u knjizi »Izveštaji od 1903 g. na srpskite konsuli, mitropoliti i učilišni inspektori vo Makedonija«, Skopje 1954. Tu je publikovano 16 dokumenata, uglavnom izvještaja konzulata u Solunu, Skoplju i Bitolju sa kraćim uvodom i registrom imena ličnosti, mjesta i zemalja. Ti nas dokumenti obavještavaju, između ostalog, i o stavu kraljevine Srbije prema makedonskom pitanju prije, u toku i poslije Ilindenskog ustanka. Budući da dokumenti o vanjskoj politici Srbije prema Makedoniji nisu još objavljeni, ovi podaci imaju tim veću vrijednost.

H. Andonovski-Poljanski, *Situacija vo Makedonija po Ilindenskoto vostanije i Mircštegskite reformi (VIII, 5-59)*, daje u uvodu informativni pregled izvornog materijala i monografija koji se na to pitanje odnose, a na kraju bibliografiju i registar ličnosti. Autor je uspio da u glavnim konturama ocrtá unutrašnju situaciju u Makedoniji neposredno poslije Ilindenskog ustanka, kao i njezin refleks u evropskoj diplomaciji, pa je to u makedonskoj historiografiji prvi cjelovit prikaz ovog razdoblja. Recenzent I. Katardžiev, *Razgledi III/5, 1956, str. 11*, povoljno se izražava o tom prilogu i smatra, da samo nedostatak prostora nije dopustio autoru da dublje uđe u problematiku teme. A. Stojanovski, *Historijski pregled III/1, 1957, str. 51-52*, daje, naprotiv, u svojoj ocjeni izvjesne kritičke primjedbe načelnog karaktera.

Kulturni preporod makedonskog naroda zastupan je sa priličnim brojem sitnih priloga o Kirilu Pejčinoviću, o Džinotu, braći Miladinovima i S. Verkoviću.

H. Polenaković, *Novi podaci za Kirila Pejčinovića (I, 55-70)*. Novi dokumenti iz Državnog arhiva u Beogradu pokazuju, da cenzura Kneževine Srbije nije dozvolila štampanje knjige »Utešenje grešnim« zbog obilja turskih riječi, slabe raspodjele materijala i loše interpunkcije. U prilogu: Prilozi za upoznavanje na Kirila Pejčinovića (V, 1-12) isti autor obrađuje kroničarske zabilješke K. Pejčinovića iz 1807, kao i zapise iz 1807, 1814 i 1825.

Dj. Šoptrajanov, *Bibliotekata na Jordan Hadži Konstantinov Džinot — pridones kon proučavanjeto na kulturnata preporodba na Makedonija (II, 3-151)*. Poslije kratkog prikaza kulturnog preporoda u Makedoniji, autor opisuje Džinotovu aktivnost na stvaranju vlastite biblioteke i daje popis i opis sačuvanih knjiga iz nje, a na kraju crta kulturne prilike u Makedoniji krajem XVIII i u XIX stoljeću. — U prilogu: Za bibliotekata na Džinot (IV, 1-28) H. Polenaković kritički analizira članak Šoptrajanova i zaključuje, da on zbog preobilja pogrešaka ne može poslužiti kao naučni rad, a sam donosi dosta podataka o Džinotu i bibliografiji njegovog vremena. — U prilogu: Nekoi pojasnenija za bibliotekata na Džinot (IV, 1-31), Šoptrajanov nastoji da pobije neke tvrdnje Polenakovića.

H. Polenaković, *Biografski prilog za upoznavanjeto na Džinot (VII, 61-68)*, objavljuje jedno autobiografsko pismo Džinota iz 1856, u kojem je opisao svoje progone doživljene od strane fanariotskih vladika.

H. Polenaković, *Tri priloga za upoznavanjeto na braća Miladinovci (VI, 87-104)*. Prilozi se odnose na pisanje hrvatske štampe o boravku Konstantina Miladinova u Zagrebu i štampanje njegova zbornika narodnih pjesama. — U prilogu: Za posvetata na J. J. Štrosmajer vo zbornikot od narodni pesni na Miladinovci (VII, 53-60), isti autor smatra, da Konstantin Miladinov najvjerojatnije nije autor posvete Strossmayeru u Zborniku narodnih pjesama.

H. Polenaković, *Protiv koji vladika e uperena pesnata na Andreja Petković »Glas ot daleka zemlja«? (VI, 77-85)*. Pjesma iz 1860 odnosi se na mitropolita Aksentija, protjeranog iz Velesa zbog »srebroljubstva« (njegovi su ljudi po selima silom skupljali vladičanski danak).

Cveta Organdžieva, Novi materijali za Stefana I, Verkovića (IX, 1-13), objavljuje pisma, pronađena u arhivi SAN, koja je pisao početkom druge polovice XIX. st. svojim prijateljima u Srbiji. Pisma nas upoznaju s njegovim pokušajima, da »pronade« glagoljski natpis u nekoj pećini, s pomoću kojega bi dokazivao svoju pretpostavku da su Tračani bili Slaveni. U kasnijem svom radu Verković se bavio sakupljanjem narodnih umotvorina pod utjecajem Vuka Karadžića.

Ljubiša Doklečić

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

OLEG MANDIĆ

JAKŠA RAVLIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB